

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLY V ODBORNÝCH PEDAGOGICKÝCH ČASOPISECH

Pavla Valachová

S prací málotřídních škol jsme se mohli na stránkách všech pedagogických časopisů seznamovat jen velmi málo. Ke změně dochází na počátku 90. let, kdy po čtyřicetiletém přetržení kontinuity vývoje se snažíme dohnat ztracený čas. Při rozpomínání na tradice, jež byly totalitou přerušeny, vystupuje do vědomí veřejnosti málotřídní škola.

I přesto, že začlenění více postupných ročníků do jedné třídy vyplývalo z toho, že málotřídní školy obsluhují malá území, kde z tohoto důvodu menší počet dětí neumožňuje otevření samostatné třídy pro každý postupný ročník vynořuje se řada článků, které informují o málotřídních školách z hlediska historie a upozorňují na organizační zásahy po roce 1945, které nepříznivě zasáhly málotřídky. Jsou zde patrné snahy po obnovení málotřídních škol, je docenován jejich význam z hlediska stabilizace vesnice. Zároveň se však začíná hovořit o nutnosti jejich transformace, projevuje se zde snaha nahradit direktivní vyučování indirektivním, komunikačním, hovoří se o individualizaci výuky, prostupnosti učiva (diferenciace dětí podle mentální vyspělosti, úloha hry apod.).

Vedle optimistických prognóz a snah obnovit a udržet málotřídky za každou cenu se pozvolna objevují i pesimistické názory v podobě ekonomických zřetelů později se přidává i vzrůstající nezáměr mladých učitelů, který bývá připisován na vrub špatnému platovému ohodnocení, ale také nedostatečné přípravě ze strany pedagogických fakult.

Přesto však je atmosféra málotřídních škol pro výchovu dětí vnímána jako mnohem příznivější v porovnání s neosobní anonymitou velkých městských škol. S tím také souvisí hledání východisek, které by umožnily další existenci těchto škol.

Další skupinu tvoří články, v nichž se učitelé konkrétních málotřídních škol snaží seznámit veřejnost se specifiky práce právě na jejich málotřídní škole. Jsou to nejrůznější zkušenosti, současné problémy, organizace vyučování, metody práce, využívání učebních pomůcek a didaktické techniky, inspirace, zajímavé projekty, slovní hodnocení atd.

Řada článků je tvořena vzpomínkami a zkušenostmi učitelů málotřídních škol na jejich celoživotní působení v těchto školách. Je zde patrný zřetel zdůrazňující osobní, lidský přístup učitele k žákům.

Poslední skupinu tvoří rozhovory s osobami, v jejichž kompetenci je rozhodovat o další podobě naší vzdělávací soustavy (pracovníci MŠMT, ředitelé školských odborů – otázky úbytku žáků, jejich pohledy na další existenci málotřídních škol, právní subjektivita těchto škol, udělování výjimek apod.).

Z toho je patrné, že venkovská škola se do povědomí našeho národa zapsala jako trvalý znak a hodnota naší národní identity a že i v novém tisíciletí je nutné se při přípravě nového vzdělávacího programu touto školou zabývat.

Pavla Valachová
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
katedra pedagogiky s celoškolskou působností